

JURYRAPPORT DE NEDERLANDSE PORTRETPRIJS 2021

De jury die was belast met de selectie van de winnaars voor de Nederlandse Portretprijs 2021 was als volgt samengesteld (in alfabetische volgorde): Irma Braat, Tonko Grever, Harriet Stoop, Louk Tilanus, Francien Valk en Wieteke van Zeil met al voorzitter Rudi Ekkart. Bij deze derde competitie moesten we noodgedwongen enkele vertrouwde gezichten uit de eerdere jury's missen, noodgedwongen door eigen regels die zijn opgesteld om voldoende doorloop te garanderen en om te voorkomen dat er een indruk ontstaat dat hetzelfde kringetje van mensen steeds opnieuw bepaalt wie de eer krijgen met een prijs te worden onderscheiden. Die regels bepalen dat een jurylid na twee keer te hebben gefungeerd wordt vervangen, hetgeen overigens niet betekent dat zo iemand niet later nog eens kan terugkomen. Een poging van de voorzitter om ook op zijn functie die doorstroming van toepassing te laten zijn werd door het bestuur afgewezen, zodat ik hier voor de derde maal verantwoording afleg van de verrichte werkzaamheden.

Werkzaamheden van de jury

Enkele maanden geleden, in maart-april, voerde de jury het minst aantrekkelijke deel van de werkzaamheden uit: het individueel op scherm becijferen van alle ruim 1400 inzendingen. Het minst aantrekkelijk, omdat in deze ronde een overweldigende massa werken die kunnen worden gekwalificeerd als van rijp tot groen moesten worden bekeken, het minst aantrekkelijk voor ons allemaal ook omdat het een eenzame exercitie is en in deze fase het spannende proces van wisselwerking binnen een jury nog niet aan de orde is. Daarna werd ons geduld even op de proef gesteld aangezien de in april geplande selectiedag hier in Zeist moest worden uitgesteld, doordat in verband met covid geen vergunning werd verleend. Uiteindelijk vond de reductie van de in eerste instantie geselecteerde 116 werken tot de eindselectie van vijftig genomineerde werken pas op 20 mei plaats, niet in Zeist maar in Amsterdam in Loods 6, waar meer ruimte was voor een veilig verloop. Toen de vijftig genomineerde inzendingen nog eens door het bestuur werden gescreend op naleving van de spelregels, moesten er nog twee worden gediskwalificeerd aangezien zij voorafgaand aan onze eindselectie al een keer geëxposeerd bleken te zijn, hetgeen in de voorwaarden voor de portretprijs nadrukkelijk verboden is. Vervolgens vond de definitieve jurering op 28 mei hier in Zeist plaats. Ik hecht er zeer aan de juryleden hier te bedanken voor hun inzet en deskundigheid. We hadden dit jaar een voortreffelijke jury die in goede onderlinge verhoudingen tot op de bodem is gegaan om een verantwoorde keuze te maken. Dat vergt niet

alleen grote kennis en kundigheid maar ook het vermogen om je gewonnen te geven voor het standpunt van anderen. Het is nog nooit voorgekomen en zal waarschijnlijk ook nooit voorkomen dat een prijswinnaar de aanvankelijke eerste keus was van elk van de zeven juryleden. Jurere is geven en nemen en je al dan niet laten overtuigen door de argumenten van andere juryleden en dat proces stelt hoge eisen aan de chemie van de jurysamenstelling.

De jury mocht vier prijzen verdelen en had de vrijheid naar eigen goeddunken eervolle vermeldingen uit te delen. Dit jaar was er voor het eerst een splitsing van de prijs voor Jong Talent (kunstenaars tot 30 jaar) in tweedimensionaal en driedimensionaal, maar dat mocht niet baten want geen kandidaat voor Jong Talent driedimensionaal haalde de eindselectie. Dat is jammer maar het kan gebeuren.

De jury heeft vier keer gebruik gemaakt van de mogelijkheid een eervolle vermelding uit te delen. Daarbij moet worden aangetekend dat een eervolle vermelding niet betekent dat het betreffende kunstwerk de laatste tegenkandidaat van de winnaar was, maar wordt toegekend omdat de jury van mening is dat het betreffende werk een bijzondere bijdrage levert aan het geheel, bij voorbeeld door originaliteit of techniek.

De algemene indruk van de jury is dat de kwaliteit stijgt. Of dat geldt voor het gemiddelde niveau van alle inzendingen durf ik niet te zeggen; de slijtageslag van het becijferen van ruim 1400 op scherm vertoonde kunstwerken laat weinig energie over om ook nog te denken aan een kwaliteitsvergelijking met twee of vier jaar geleden.

Wanneer we echter kijken naar de eindselectie van vijftig kunstwerken, zoals die hier ook in de tentoonstelling wordt getoond, dan meen ik te mogen concluderen dat de gemiddelde kwaliteit in vergelijking met de vorige keren verhoogd is. En dat geldt in het bijzonder voor de rubrieken sculptuur en Jong Talent, die in 2017 en in 2019 slechts een beperkt aantal werken van het hoogste niveau omvatten, maar nu beide tot verdere ontwikkeling zijn gekomen. Dat de hoeveelheid driedimensionale inzendingen beduidend kleiner is dan die van de tweedimensionale blijft een feit, maar dat is niet verrassend. Wat ons betreft zou de hoeveelheid inzendingen van kunstenaars onder de dertig jaar nog wel wat omhoog mogen, maar de oogst van dit jaar geeft zeker geen reden tot klagen. Om duidelijk te maken dat we daarbij wel op de goede weg zijn besloot de jury om in de categorie Jong Talent behalve een prijswinnaar ook twee inzendingen voor een bekroning met een eervolle vermelding te selecteren.

Jong Talent

Omdat de tijd beperkt is ga ik meteen aan de slag om u deelgenoot te maken van de twee eervolle vermeldingen voor Jong Talent. De eerste is voor de Amsterdammer Bob Jonkers, die net 25 jaar is geworden, voor zijn werk *Losgeslagen*, een serie van niet minder dan 44 zelfportretten die zijn gecombineerd tot een animatie. Het ontlokte bij de jury onder andere de opmerkingen: *origineel, samengesteld geheel; het 'oerportret' is goed; het is effectief en zet je aan het denken*, maar riep ook de vraag op: *is dit een portret of een reeks van studies*. Duidelijk een experiment dat de belangstelling van de jury wekte.

De andere eervolle vermelding Jong Talent is voor de 27-jarige Anna Maria Vargiu uit Groningen voor haar zeer forse schilderij *Het verlies*, dat zij schilderde in samenhang met een kinderboek dat zij aan het schrijven is. Enkele kanttekeningen van de jury: *heel goed geschilderd, enorm spannend, goede stofuitdrukking, fascinerend thema, gewaagd groot formaat*. Maar ook, en dat verklaart waarom dit uiteindelijk niet de prijswinnaar werd: *meer een verhaal dan een portret*.

En dan de prijswinnaar 2021 in de categorie Jong Talent. De prijs gaat naar de 24-jarige Ellen van Dijk uit Breda met haar glasschildering *Nick* van 57 centimeter in het vierkant. De argumentatie daarvoor is vervat in een aantal uitspraken van juryleden: *origineel, heel knap, goed portret. Interessant vanwege keuze voor van glas in lood, een traditionele ambachtelijk techniek, waarbij de donkere lood-contouren zijn mooi ruimtelijk compositorisch opgenomen in de tekening; een na de zestiende eeuw in de portretkunst zelden meer gebruikte techniek is hier op een moderne wijze prachtig uitgewerkt*.

Driedimensionaal

De rubriek driedimensionaal toonde, zoals al gezegd, een reeks van voortreffelijke inzendingen en de jury heeft het niet eenvoudig gehad om een keus te maken, want er was maar één prijs te vergeven. Voor een inzending die gedurende het beoordelingsproces een warm plekje in de harten van juryleden heeft veroverd en tot het allerlaatst meestreed voor de prijs kunnen we de pil van het niet winnen een klein beetje vergulden door de toekenning van een eervolle vermelding. Die gaat namelijk naar Brigit Bussemaker uit Arendonk voor haar zelfportret. Deze sculptuur trok niet alleen de aandacht in verband met de experimentele keuze van materiaal en techniek, maar ook wegens de hyperrealistische uitvoering, die zowel herinnert aan een wassenbeeldenmuseum als aan het directe realisme van sommige

renaissance-kunstenaars. Grote waardering is er ook voor de uitvoering, waarvan bij voorbeeld werd opgetekend: *erg goed en precies gemaakt met grote aandacht voor de driedimensionale effecten waardoor bijvoorbeeld de lach ook goed te zien is vanaf de zijkant*. Kortom: een buitengewoon originele inzending van hoge kwaliteit.

De prijs in deze categorie ging na lang beraad naar *Felien met krullend haar* van Herman Benschop uit Oss. Ook hier geef ik weer een aantal sprekende citaten uit de discussies van de jury: *prachtig kinderportret, gedetailleerd marmeren beeld uit een geheel, mooi geproportioneerd, levendige compositie doordat het niet alleen een kop is, maar ook uitgewerkte schouders. Technisch een zeer knappe prestatie, het is een klassiek beeld, maar geen imitatie van oud werk*.

Het boeiende is dat de jury in zijn afwegingen soms de voorkeur geeft aan het experiment, maar soms ook, zoals bij deze bekroning, zo onder de indruk is van klassieke kwaliteit dat dat de doorslag geeft.

Tweedimensionaal

Tenslotte de competitie voor tweedimensionale kunstwerken alle leeftijden. De eervolle vermelding in deze rubriek gaat naar Wilma Stegeman voor haar *Social Distance*, een reeks van 35 van boven af geziene portretten. Uit de commentaren: *origineel, verrassend. Actueel verhaal: afstand houden in de samenleving, maar tegelijkertijd een groepsportret met echt zorgvuldig getekende portretten vanuit een uniek perspectief*.

En dan tenslotte de winnaar van de categorie tweedimensionale werken. Die prijs wordt toegekend aan Sandra Thie voor haar forse schilderij *2020*. Over dit schilderij heeft de jury forse discussies gevoerd. Diverse juryleden werden van meet af aan geraakt door de expressie en er werd een ernstige discussie gevoerd over technische tekortkomingen in de uitvoering versus de spanning en de krachtige presence van het schilderij en de vlotheid van de uitvoering. Dit alles wordt samengevat in een aantal binnen de jury gedane uitspraken, zoals: *Deze persoon wordt gek van de eenzaamheid, stille paniek, het beeld pakt je direct, expressie heeft de overhand. Het schilderij trekt je naar de actualiteit en heeft een sterke maatschappelijke connectie*. Na wikken en wegen van al dit soort overwegingen, die werden gedaan zonder dat de voor de publicatie geschreven toelichting van de kunstenaar bekend was, besloot de jury de prijs voor tweedimensionale kunstwerken toe te kennen aan Sandra Thie.